

Hanna Eggestrand
Doktorand och adjunkt,
Kungliga Tekniska högskolan

Hur mobiliseras värderingar i omställningen?

För att få till omställningen till ett mer hållbart samhälle med hållbar konsumtion behöver "hållbarhetsorienterade" värderingar som välvilja, omsorg och samverkan mobiliseras. Idag ges dessa värderingar sällan stor plats när det gäller hur samhället organiseras och hur konsumtion styrs. Konsumtionsmönstren domineras snarare av värderingar kopplade till status, konkurrens och individuell framgång, något som riskerar att underminera både social och ekologisk hållbarhet. Tillsammans med aktörer från offentlig sektor, civilsamhälle och näringsliv har vi därför utforskat hur hållbarhetsorienterade värderingar kan ges mer utrymme i policy, i samverkan och i vardagens praktiker.

Värderingar fungerar som organiserande principer som formar, och formas av, hur människor agerar, samverkar och fördelar uppmärksamhet och resurser. De kan alltså ses som relationella och inbäddade i samhällets strukturer, praktiker och materiella arrangemang. Värderingar blir därmed synliga i både språk och handling, till exempel i beslut och prioriteringar, i policy, i sätt att leda och organisera, och i vardagliga sätt att agera (så kallade praktiker). När människor förändrar dessa mönster, alltså vad och hur de gör saker i samhället, förändras också vilka värderingar som ges utrymme och legitimitet. Att styra mot hållbar konsumtion handlar därför också om att skapa förutsättningar för att hållbarhetsorienterade värderingar ska kunna ta form och få fäste.

Texten finns också publicerad som en del av rapporten: [Konsumtionens gränser. Resultat från forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption 2018–2025.](#)

När vi granskade Sveriges nationella policydokument för hållbar konsumtion, såg vi att de i stor utsträckning bygger på antagandet att en mer hållbar konsumtion kan uppnås genom att förbättra befintliga konsumtionsmönster, snarare än att förändra dem i grunden. Åtgärderna som föreslås kretsar ofta kring individens val: en motiverad konsument förväntas, med hjälp av bättre information, välja mer hållbara produkter som utvecklats genom företagsdriven innovation och konkurrens. Den offentliga sektorns roll tycks främst vara att

Nationell policy har svårt att mobilisera de värderingar som skulle kunna bära en mer genomgripande omställning, och riskerar därmed att bromsa snarare än stärka vägen mot hållbar konsumtion.

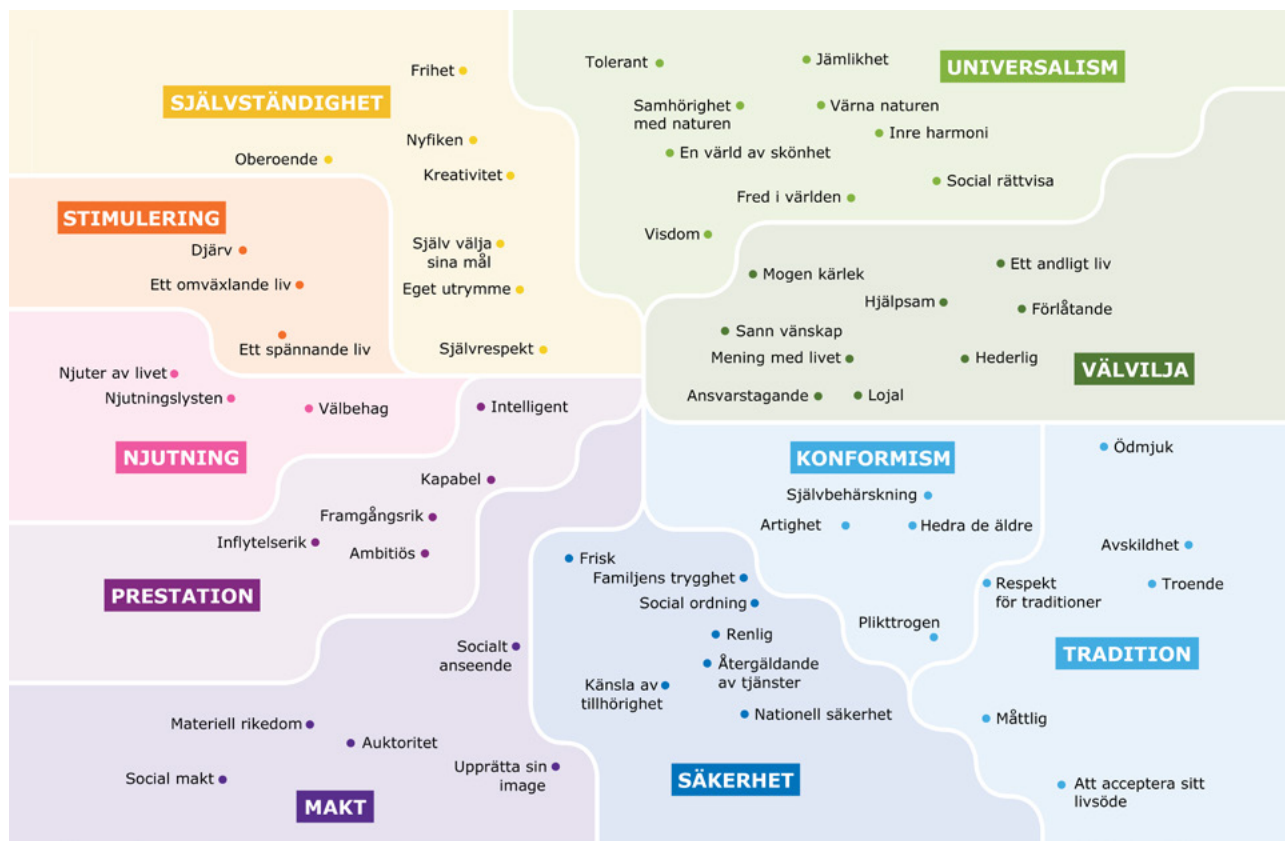
underlätta för marknadens aktörer. Denna logik förstärker värderingar kopplade till status och konkurrens, snarare än att stödja värderingar som välvilja, omsorg och samverkan. Vår analys visar därför att den nationella policyn har svårt att mobilisera de värderingar som skulle kunna bära en mer genomgripande omställning, och riskerar därmed att bromsa snarare än stärka vägen mot hållbar konsumtion.

Men hur ser aktörer som arbetar med hållbar konsumtion själva på möjligheterna att mobilisera hållbarhetsorienterade värderingar? För att utforska detta bjöd vi in yrkesverksamma från olika sektorer till en workshopserie om värderingar i konsumtionsomställning. Deltagarna kom från bland annat offentlig sektor, civilsamhälle, akademi och näringsliv. I samtalen blev det tydligt att värderingar i linje med hållbarhet, såsom välvilja, omsorg och delaktighet, är centrala för många av deltagarna, särskilt inom kommunal verksamhet där sådana värderingar ofta uppfattas som grundläggande för uppdraget. Samtidigt beskrev flera hur dessa värderingar ofta trängs undan i praktiken, till följd av budgetramar, prestationsbaserade mätmetoder och kortsiktiga politiska mål. Trots dessa utmaningar identifierade deltagarna flera möjligheter att ge hållbarhetsorienterade värderingar större utrymme i sina organisationer. Tre särskilt framträdande strategier var: tydliga politiska och organisatoriska mandat, arenor för sektorsövergripande samverkan, och medveten kommunikation som synliggör och legitimerar dessa värderingar i det dagliga arbetet.

Reflektion kring värderingar – del av djupgående förändring!

Ett sätt att undersöka hur sådana och andra strategier kan omsättas i praktiken är genom kommunala initiativ. Här är Göteborgs stads sektorsövergripande strategi "Vi skapar förutsättningar för att leva hållbart" särskilt intressant. Strategin syftar till att samla och vägleda stadens insatser för att främja hållbara livsstilar inom planetens gränser. Arbetet med strategin erbjuder en möjlighet att följa hur organisering över sektorsgränser kan bidra till att synliggöra och stärka värderingar som omsorg, ansvar och samhörighet – men också hur sådana ansatser utmanas av spänningar i organisationen. Frågor om mandat, ansvarsfördelning och relationen till kommersiella intressen blir särskilt framträdande när en kommun försöker samordna bortom traditionella sektorsgränser. Strategier av detta slag kan fungera som en bra utgångspunkt för att synliggöra och mobilisera värderingar, men det återstår att utforska vilka organisatoriska och politiska förutsättningar som kan stödja en sådan utveckling i praktiken.

Tidigare forskning har lyft fram reflektion som en viktig del i att mobilisera värderingar i hållbarhetsomställningar. De workshoppar och intervjuer med tjänstepersoner i Göteborgs stad som har genomförts har fungerat som sådana reflektiva utrymmen, där deltagare har fått tid att tillsammans tänka om värderingar, roller och möjligheter. Även om reflektion i sig inte räcker för att förändra styrlogiker eller strukturer, uttryckte en övervägande andel av deltagarna att de värdesatte möjligheten att reflektera. Som stöd i detta arbete har vi använt en värderingsmodell som fungerat som karta, eller kompass, i samtalen (se figur nedan). Modellen erbjuder ett gemensamt språk för att utforska både spänningar och möjligheter i relation till värderingar, och har hjälpt till att synliggöra vad som ges utrymme att styra mot – och vad som riskerar att hamna i skymundan. Att skapa plats för reflektion kring värderingar är därför en möjlig väg in i mer djupgående förändring.

Værderingars fœrhællande och dynamik baserat pæ forskning av Shalom Schwartz och kollegor. Modellen har fungerat som en kompass fœr samtal om vilka værderingar som prægler (o)hællbar konsumtion. Formgivet av Common Cause Foundation.

Fœrdjupning – eller stæll frægor via www.greenchat.se

- Eggestrand, H. (2025). From control to care: Mobilising sustainability-aligned values in local public sector organisations. Local Environment.
- Thiel, P., Martling, A., & Eggestrand, H. (2024). Værderingar fœr hællbarhet: handledning fœr att utforska værderingsskiften fœr hællbar konsumtion. Mistra Sustainable Consumption – policy brief (guide) 2:2
- Eggestrand, H., & Hagbert, P. (2025). Improving without transforming? The foregrounding of (un) sustainable values in sustainable consumption policy discourse. Sustainability: Science, Practice and Policy
- Video: Værderingsskiften fœr hællbar konsumtion med Hanna Eggestrand, KTH

Denna forskning är finansierad inom ramen för
forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption.

Se vidare här: www.sustainableconsumption.se

Referens till denna text

Eggestrand, H. (2025). *Hur mobiliserar vi värderingar i omställningen?* I Finnveden, G., Larsson, J., Ekdahl, M., Järbel, J. (redaktörer) (2025). *Konsumtionens gränser. Resultat från forskningsprogrammet Mistra Sustainable Consumption 2018–2025*. Mistra Sustainable Consumption – rapport 2:5. Stockholm: Kungliga Tekniska högskolan

